

K otázkám Schellingovy filozofie. *Studia philosophica V, Acta Universitatis Carolinae – Philosophica et historica 4, Praha 1975, 140 s.*

Dvousté výročí narození F. W. Schellinga dalo podnět kolektivu historiků filozofie na Univerzitě Karlově k vydání sborníku o tomto „velkém neznámém“ předmarxistické filozofie. Jméno Schelling zná u nás takřka každý, kdo se seznámil s procesem formování dialektiky v německé klasické filozofii jako významným ideovým zdrojem marxistické filozofie. Širší filozofické veřejnosti však dosud nebyl zprostředkován hlubší celkový obraz Schellingova díla a zhodnocení jeho pozitivního i negativního významu. Proto byly velmi cenné studie Jiřího Černého a Milana Sobotky, které již v šedesátých letech otvíraly hlubší náhled do Schellingovy filozofie. Sborník k Schellingovu výročí mohl navázat na tuto jejich práci.

Jádrem sborníku jsou stati M. Sobotky *Schelling, jeho místo v německé klasické filozofii*, M. Bednáře *Dialektika Schellingova překonání Fichta*, L. Majora *Schellingův vliv na Schopenhauerovu nauku o ideách a umění*, *Schellingova pozitivní filozofie a její ideologická role*, V. Špačka *Místo umění v Schellingově filozofii* a M. Tlusté *Schellingovy dějiny novější filozofie*. Schellingovské tematické je kromě toho věnována řada recenzí, které nejen dokreslují obraz Schellingovy filozofie a jejího vývoje (M. Sobotka, *Schellingovy rané spisy*, Kritické vydání Kritického filozofického žurnálu), ale podávají také informaci o sovětské schellingovské literatuře (O. Loužilová) a kritiku interpretace Schellingovy filozofie ve frankfurtské škole (M. Bednář).

Je však škoda, že ve sborníku nebyly přetištěny články J. Černého *K „upřímné myšlence Schellingova mládí“* a M. Sobotky *Schellingův příspěvek k filozofii „činné stránky“*, které byly k Schellingově výročí publikovány ve Filozofickém časopise (č. 4, 1975). Daly by sborníku ještě ucelenější charakter. Rovněž lze jen litovat, že při příležitosti dvoustého jubilea filozofa, který u nás dosud nebyl překládán, nebyl do sborníku zařazen (přiměřeně k možностям rozsahu této publikace) překlad alespoň některé kratší reprezentativní pasáže z jeho díla.

Schellingovská problematika je ve sborníku z velké části (s výjimkou stati o dialektice jeho překonávání Fichta) převedena do dnešního filozofického jazyka – sborník je proto přístupný široké čtenářské veřejnosti. Jeho vydání znamená přínos k porozumění jedné z nejdůležitějších etap ve vývoji předmarxistické filozofie.

Karel Hlavoň

E. S. Markarjan: O genezise čelovečeskoj dejatelnosti i kultury. Jerevan, 1973, 144 s.

Problém charakteristiky kultury, její podstaty a jejího vzniku je problém s velmi dlouhou historií. Kultura je právem pokládána za specifickou součást lidského společenství, jíž se toto společenství odlišuje od společenství živočišných. Proto byla často téměř ztotožňována se společností, vývoj společnosti byl chápán jako vývoj kultury. E. S. Markarjan se této problematice věnuje už dlouho. Zná její vývoj (napsal mj. i práci o Spenglerově a Toybeeho koncepci vývoje společnosti) i její současný stav.

Proto může mít jeho poslední kniha pozoruhodně široký záběr: Markarjan se v ní dotýká dvou mimořádně závažných otázek, jejichž pozici lze charakterizovat jako pozici krajních mezí kulturologické a obecně společenskovědné problematiky: otázky nejobecnějších vlastností kultury v kosmickém měřítku a otázky vzniku lidské společnosti (a kultury) z živočišných předků člověka. V obou případech si Markarjan klade především úkoly metodologické: snaží se vymezit pole bádání, respektive přesně definovat předmět tohoto bádání. Proto je značná část jeho úsilí věnována zpřesňování pojmů, jejich redefinování a vymezení jejich místa ve struktuře teorie kultury.

Kniha má dvě části: první z nich je věnována obecné charakteristice lidské činnosti a kultury, druhá charakteristice výchozích principů jejich genetického objasnění, tedy dalo by se říci synchronickému a diachronickému aspektu kulturologie.

Po výkladu obecně metodologických předpokladů, se kterými ke své knize přistupoval, věnuje se Markarjan v první části charakteristice pojmů činnost a kultura. Pojem činnosti, jehož význam a používání se omezuje pouze na organickou sféru skutečnosti (včetně lidské), definuje jako informativně zaměřenou aktivitu živých sy-